

Licensavtal, allmän avtalsrätt och Eric M Runesson

Av professor CHRISTINA RAMBERG

Eric M Runessons bok om licensavtal väcker en rad praktiska, teoretiska och metodologiska frågor. Vad gäller om licensgivarens ansvar för patentets egenskaper? När preskriberas anspråk på grund av licensavtal? Vad gäller om reklamation vid licensavtal? Hur fastställs innehållet i licensavtal, bl.a. med avseende på avtalstidens längd? Utgör ”viktig grund” ett självständigt rättsligt institut? Har licensgivare rätt att rikta anspråk mot underlicenstagare på utomkontraktuell grund? Behövs ett restatement för licensavtalsrätten? Är det skillnad mellan avtalsrätt och kontraktsrätt? Denna artikel behandlar dessa och några ytterligare frågor.

1 Inledning

Eric M Runesson har skrivit en viktig bok; Licens till patent och företagshemligheter i avtals- och kontraktsrätten (2014). Boken är angelägen, inte minst eftersom det saknas lagstiftning om licensavtal och det därför råder ovisshet om innehållet i gällande rätt. Genom att gifta ihop sina djupa kunskaper om immaterialrätt och avtalsrätt, har Runesson skapat en perfekt kombination av handbok, analys, kommentar och rättsfallsöversikt. Boken vänder sig till många målgrupper (rättsvetenskapen, advokaten, studenten, domaren och lagstiftaren). Ofta misslyckas författare som väljer så många olika målgrupper, men Runesson går galant i land med att skriva relevant för alla.

Boken är lättläst; Runesson är en fantastisk skribent.

Boken är en perfekt blandning av praktik och teori. Runesson har en unik kombinationserfarenhet som advokat, skiljeman och professor, vilket kommer till tydligt uttryck i boken. Den ger läsaren matnyttig konkret information om rättsläget samtidigt som Runesson levererar djuplodande teoretiska analyser och solida slutsatser. I boken finns mängder av illustrationer i form av korta sammanfattningar av rättsfall från andra länder och svenska underrätter. De förenklar för läsaren att förstå de abstrakta resonemangen och ger stöd för praktiker.

I det följande avser jag inte att göra en traditionell anmälan av Runessons bok. Istället kommer jag att lägga Runessons analyser till grund för en diskussion om några problem. Runesson har inspirerat mig till många funderingar om enskilda praktiska frågor, systematik, teori och metod. I vissa avseenden delar jag Runessons uppfattningar, i andra har jag en annan uppfattning och i många fall vet jag inte var jag ska sätta ner foten.

Det finns en risk att jag kommer att framstå som negativ till Runesson. Det är jag inte. Jag har den största respekt för honom. Det är inte min avsikt att diskreditera honom. Tvärtom, det han skrivit är så intressant att det förtjänar en allsidig diskussion som jag hoppas att fler kolleger vill delta i. Denna artikel ska alltså ses som en komplimang till Runesson. Det är inte ofta böcker är så intresseväckande att de kan fungera som startskott till principiella diskussioner.

I syfte att klargöra att det är möjligt att på vissa punkter ha andra uppfattningar än Runesson, kommer jag att inta en polemisk hållning och tydligt påvisa när våra uppfattningar skiljer sig åt. Jag hoppas att mitt polemiska förhållningssätt inte felaktigt uppfattas som pajkastning.

2 Ett restatement av licensavtalsrätten

Runesson inleder många avsnitt med en ”regel” på några korta rader i fet stil. Det fungerar som en sammanfattning av den kommande texten och påminner om en lagparagraf (t.ex. på s. 79): ”Part vars fullgörande kräver tillstånd av myndighet, tredje man eller partsorgan ska med omsorg eftersträva att tillstånd ges.”

Dessa ”regler” är mycket hjälpsamma. Runesson har ambitionen att reglerna ska utgöra ett ”restatement” eller en ”regelsyntes” (s. 21). Jag önskar att Runesson hade samlat alla ”reglerna” under huvudrubriker i en bilaga, så att läsaren fick en strukturerad översikt i form av ett restatement av licensavtalsrätten. Jag hoppas att Runesson så småningom gör det på en webbsida.¹

Jag har gjort ett restatement av avtalsrätten på webbsidan www.avtalslagen2010.se. Det har fått stort genomslag bland praktiskt verksamma jurister och jag får ofta glada meddelanden från tack-samma användare.² Jag tror att många avtalstyper som inte finns lagreglerade skulle lämpa sig för motsvarande upplägg, t.ex. licensavtal, återförsäljaravtal, entreprenadavtal B2B, kreditavtal B2B, aktieägaravtal och konsultavtal (rådgivningsavtal).

För att ett restatement ska bli riktigt användbart är det viktigt att i texten som förklarar bakgrunden till ”regeln” noga ange om det finns meningar i doktrinen som avviker från författarens ”regel”. För praktiskt verksamma jurister är det till hjälp att få information om att andra inte delar författarens ståndpunkt. I flera fall saknar jag sådana hänvisningar. Exempel på detta är när Runesson analyserar vad som gäller om avtalstidens längd när den är otydlig i avtalet (s. 82). Stefan Lindskog har uttalat sig om denna sak beträffande enkla bolag och

¹ Runesson hade kunnat formulera fler regler eftersom han analyserar fler frågor i boken, t.ex. beträffande presumptionsregeln om tillämplig lag (s. 247).

² www.avtalslagen2010.se har i genomsnitt 3 000 besök i månaden av 1 500 unika besökare. Runesson sätter in licensavtalet i ett avtalsrättsligt sammanhang och hans bok har relevans för den allmänna avtalsrätten. Därför finns många referenser till Runessons bok på www.avtalslagen2010.se och boken kommer att få många fotnoter i nästa upplaga av Allmän avtalsrätt.

jag har uttalat mig om den beträffande aktieägaravtal.³ Stefan Lindskog anser — till skillnad från Runesson och mig — att avtal för all framtid kan sägas upp med sex månaders varsel.⁴ Runesson refererar till Lindskog i not 3 på s. 82 och ger där läsaren intrycket att Lindskog har samma uppfattning som Runesson beträffande frågan om sedvanliga avtalstolkningsprinciper. Det hade varit lämpligt med en hänvisning till att Lindskog inte delar Runessons uppfattning i frågan om evighetsavtal.⁵

3 Licensavtal och angränsande avtalstyper

Runesson avgränsar sig till licensavtal avseende patent. Han behandlar inte licens till upphovsrätt eller andra immaterialrättigheter. Jag antar att många av hans slutsatser gäller för licensavtal rörande alla immaterialrättigheter. Den som vill ha svar på frågor om licensavtal till t.ex. varumärken bör alltså inte avstå från att läsa boken.

I analysen av vad som gäller för licensavtal lägger Runesson huvudsakligen till grund vad som gäller för avtalstypen köp. Ibland hänvisar han till hyresavtal och någon enstaka gång till kommissionslagen. Jag hade gärna sett fler paralleller till återförsäljaravtal, konsultavtal (avtal om rådgivning), aktieägaravtal, samarbetsavtal och enkla bolag.

En del problem som uppkommer vid licensavtal uppkommer också vid återförsäljaravtal, t.ex. rörande ensamlicenser (enkla licenser) och exklusiva licenser (kap. 2.1.4) samt mest-gynnad-klausuler (kap. 2.1.5). Vid återförsäljaravtal uppstår ofta frågor om huvudmannen har rätt att agera parallellt med återförsäljaren i området.⁶ Ett annat ganska vanligt problem är om och i vilken utsträckning huvudmannen kan ha olika villkor i förhållande till olika återförsäljare.⁷ Runesson gör tyvärr inte paralleller till återförsäljaravtal och hans fotnoter ger inte intryck av att han grundat sina slutsatser på analogier från eller diskussioner om vad som gäller om återförsäljaravtal.⁸ En förklaring till att han inte gjort det, kan vara att det saknas lagstiftning om återförsäljaravtal.

Gränslandet mellan licensavtal och rådgivning (konsultavtal) är intressant, t.ex. rörande resonemang om lagval (s. 246). Detta gränsland hade Runesson kunnat skriva mer om. Även om det saknas lag-

³ S. Lindskog, *Lagen om handelsbolag och enkla bolag*, 2010, s. 562; C. Ramberg, *Aktieägaravtal i praktiken*, 2011, s. 147 ff.

⁴ S. Lindskog, *Marknadsideologin och pacta sunt servanda*, i *Festskrift till Lars Gorton* 2007, s. 356; C. Ramberg, *Aktieägaravtal*, 2011, s. 151. Se även J. Hellner, *JT* 1994–95 s. 137; K. Grönfors, *Avtal och omförhandling*, 1995, s. 46 f.; *NJA* 1946 s. 679, *NJA* 2004 s. 167, *NJA* 2004 s. 288.

⁵ Ett annat exempel är resonemanget om viktig grund där han inte hänvisar till att jag har en avvikande uppfattning (se nedan).

⁶ J-Å Nyström, *Kontraktsbrott vid agentur- och återförsäljaravtal*, 2010, kap. 16; C. Ramberg, *Kontraktstyper*, 2005, kap. 16.3.3.

⁷ C. Ramberg, *Lojalitet i engelsk och svensk avtalsrätt*, *Tidsskrift for Rettsvitenskap* 4–5/2013 s. 521.

⁸ I andra sammanhang (rörande sammanflätade avtal och avtalstidens längd) ger han emellertid en referens till ett *NJA*-fall rörande återförsäljaravtal, se s. 78 respektive s. 82.

stiftning om konsultavtal, finns det många prejudikat som klargör rättsläget och det skulle ha varit intressant om Runesson analyserat i vilken utsträckning dessa rättsfall är relevanta för licensavtal.

Det är omtvistat om licensavtal utgör enkla bolag. Jag hade gärna sett att Runesson tog ställning till om licensavtal utgör enkla bolag eftersom det har uttryckts olika uppfattningar om saken i rättsutlåtanden av framstående rättsvetenskapsmän.⁹

4 Systematik och struktur

Runessons bok utvisar att det fungerar utmärkt att behandla licensavtalet inom ramen för den allmänna avtalsrätten. Det är intressant eftersom analyser av licensavtal ofta har haft immaterialrätten som utgångspunkt.¹⁰ Som exempel kan ges tolkning av licensavtal. Ibland hävdas att tolkning ska ske mot bakgrund av en immaterialrättslig specifikationsgrundsats som i korthet innebär att man ska tolka avtalet till förmån för innehavaren av immaterialrätten.¹¹ Runesson är kritisk till specifikationsgrundsatsen (kap. 2.2.2). Jag instämmer i hans kritik; det finns ingen anledning att tolka licensavtal med andra metoder än alla andra avtal.

Runesson använder begreppet "Borgenärsbördor". Jag anser inte att begreppet är klargörande. Kapitel 10 om borgenärsbördor behandlar tre frågor; (1) skyldigheten att begränsa motpartens skada (mitigation of harm), (2) förlusten av rätten att häva på grund av betalningsdröjsmål efter att betalning skett samt (3) skyldigheten att reklamera mot avtalsbrott.¹² Jag anser att det hade varit lämpligare att inarbeta dessa frågor på relevanta platser i framställningen. För den som undrar hur man ska beräkna skadestånd, hade det varit naturligare att behandla frågan om skadebegränsningsskyldigheten i nära anslutning till avsnitten om skadeståndsberäkning (dvs. kap. 8 och kap. 9.5). Förlust av rätten att häva på grund av betalningsdröjsmål hade lämpligen kunnat inarbetas i kap. 9.2.1.4 om påföljder på grund av licenstagarens brott mot skyldigheten att utge vederlag. Frågan om reklamation är av generellt intresse. Det skulle ha varit enklare för läsaren att hitta reklamationsavsnittet om det fått ett eget kapitel (och om ordet "reklamation" funnits med i sakregistret).

5 Hur man lämpligen underbygger sina slutsatser; om "torde", "bör", "kan anses" och metod

Det finns många "torde", "bör", "kan anses" och "kan antas" i boken. Jag har själv haft en "torde-sjuka" i mina böcker och artiklar. Varje

⁹ Tyvärr är rättsutlåtandena inte offentligt tillgängliga eftersom de ingetts inom ramen för skiljeförfaranden. Se C. Ramberg, *Aktieägaravtal i praktiken*, 2011, kap. 2.2 (särskilt not 13).

¹⁰ Se även S. Arnerstål, *Varumärket som kontraktsföremål*, 2014, för en analys av varumärken i avtalsrättslig kontext.

¹¹ Det finns olika varianter av specifikationsgrundsatsen, vilket Runesson redogör för.

¹² Runesson är här inspirerad av Rodhes systematik.

gång en författare använder "torde", "bör", "kan antas" eller "kan anses", är det lämpligt att författaren klargör för läsaren om det som senare förklaras är de lege lata, de lege ferenda eller något annat. Ofta används uttryckssätten när det inte finns något stöd i rättskällorna för påståendet. Det är försåtligt för en ovan läsare. Det vore ärligare om författaren skrev: "Rättsläget är osäkert. Jag anser att det lämpliga är X, eftersom ..." Eller: "Rättslägen är osäkert. Min bedömning är att X är gällande rätt, eftersom ..."

Exempel: I samband med Runessons ganska ingående diskussion om skadeståndspåföljden (s. 99) framför han "hypotesen" att licensgivaren är skadeståndsansvarig endast under förutsättning att hen varit försumlig. Runesson anför som skäl för sin slutsats att strikt ansvar "knappast vore godtagbart" och att det "knappast är ändamålsenligt". Jag antar att Runesson med "hypotes" avser att markera att det är fråga om hans egen åsikt (de lege ferenda) och inte om ett säkert påstående av vad som är gällande rätt (de lege lata). Men säker är jag inte. Dessutom efterlyser jag en mer ingående förklaring till varför det inte vore godtagbart eller ändamålsenligt med strikt skadeståndsansvar för licensgivaren för de egenskaper hen i avtalet åtagit sig ansvar för (jfr principen om pacta sunt servanda och köplagen som båda utgår från strikt skadeståndsansvar).¹³

Exempel: På s. 210 påstår Runesson att en underlicenstagare "bör" kunna avräkna det skadestånd som hen ska utge till huvudlicenstagaren i de fall en licensgivare riktar utomkontraktuellt skadeståndsanspråk mot underlicenstagaren. Han hänvisar till ett tidigare kapitel men ger där inget annat stöd än "torde".

Exempel: På s. 227 fotnot 10 anger Runesson att reglerna i DCFR om tredjemansavtal "torde" överensstämma med svensk rätt.

Exempel: Runesson behandlar licenstagarens skyldighet att aktivt utnyttja patentet under avtalstiden respektive licenstagarens skyldighet att inte utnyttja patentet efter avtalstiden (s. 171 f.). Runesson anser att licenstagaren begår avtalsbrott om hen inte utnyttjar licensen respektive om hen utnyttjar patentet efter avtalstidens utgång. Runesson motiverar sina slutsatser genom att hänvisa till att rättsordningen inte kan "antas sanktionera ett sådant beteende" respektive till att "licensgivaren rimligen (måste) hysa skyddsvärd tillit till att licenstagaren inte ska utnyttja den licensierade inventionen efter avtalstiden". Vad Runesson "antar" och anser är "rimligt" är i och för sig in-

¹³ Frågan är föremål för olika åsikter i litteraturen, se B. Bengtsson, Allmänna principer om kontraktsansvar, Festskrift till Lars Gorton, 2007, s. 25; B. Bengtsson, Civilrätt och offentliga tjänster, SvJT 2012 s. 429; J. Gustafsson, Om culparegeln — särskilt inom kontraktsförhållanden, JT 2008–09 s. 17; J. Hellner & R. Hager & AH Persson, Speciell avtalsrätt, 2:a häftet, 2011, kap. 29; J. Herre, Svensk förmögenhetsrätt, SvJT 2005 s. 549, kap 4.7.1.1; J. Ramberg & C. Ramberg, Allmän avtalsrätt, 2014, kap. 13.9; C. Ramberg, www.avtalslagen2010.se § 11.5.1; NJA 1991 s. 217; NJA 1992 s. 243; NJA 2001 s. 309; NJA 2002 s. 477; NJA 2012 s. 725; NJA 2013 s. 271; UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts Art. 7.4.2; PECL 9:501 och 9:502; DCFR III.-3:701–713.

tressant eftersom han har stor erfarenhet av licensavtal. Men det räcker inte som vägledning till den läsare som vill förstå hur hen ska strukturera sin talan vid en tvist. Jag anser att det är bättre att analysera dessa frågor inom ramen för fastställande av avtalets innehåll (avtalstolkning i vid bemärkelse). Vid en allsidig bedömning kan man ta hänsyn till bland annat att licensavtalets *ändamål* ofta är att licenstagaren ska utnyttja licensen så att licensgivaren får licensintäkter respektive att det är vanligt (*branschpraxis*) att licenstagaren inte får utnyttja patentet efter avtalstidens utgång.

Ibland finns stöd i rättskällorna och då är det olyckligt om författaren inte anger stödet för slutsatsen. Ett exempel på detta är Runessons analys av kontraktsmedhjälparens ansvar (t.ex. licenstagarens ansvar i förhållande till licensgivaren för att underlicenstagarens utnyttjat patentet i större omfattning än vad licensgivaren medgett i licensavtalet). Jag anser — i likhet med Runesson, s. 209 — att licenstagaren ansvarar för skada som licensgivaren tillfogas på grund av underlicenstagarens avtalsbrott (om licenstagaren inte friskrivit sig från sådant ansvar i avtalet). Runesson stödjer sig här på att det "torde" vara så och på hur utfyllande rätt "bör" vara. Det finns starkare rättskällor till stöd för hans påstående.¹⁴

Ett annat exempel är s. 167 där Runesson redogör för att det är möjligt att få skadestånd utöver dröjsmålsränta. Jag delar hans uppfattning.¹⁵ Det hade varit hjälpsamt om Runesson hade hänvisat till NJA 1991 s. 217 där Högsta domstolen klargör att det är möjligt att få skadestånd i tillägg till dröjsmålsränta.

Mitt allmänna råd till författare är att mot slutet av manusskrivandet göra en sökning på "torde", "bör" och "anses" för att kontrollera om det inte går att underbygga slutsatserna bättre, alternativt tydliggöra för läsaren att rättsläget är osäkert. Det kan också vara lämpligt att tydliggöra om författaren med sitt "torde" eller "bör" uttrycker hur författaren anser att det borde vara och/eller uttrycker en prognos om vilken regel författaren tror att Högsta domstolen skulle utforma.

6 Avtalsrätt och kontraktsrätt

Runesson anser att det är så stor skillnad mellan avtalsrätt och kontraktsrätt att den måste markeras i bokens titel. Jag anser för min del att avtalsrätt och kontraktsrätt är synonymer. Ibland får jag intrycket att vissa författare med avtalsrätt avser den allmänna avtalsrätten under det att kontraktsrätten syftar på särskilda avtalstyper.¹⁶ Det finns

¹⁴ 27 § köplagen, CISG Art. 79; 14 och 30 §§ konsumentköplagen; B. Domeij, Patentavtalsrätt, 2010, s. 337; NJA 1947 s. 2; J. Hellner m.fl., Speciell avtalsrätt, andra häftet, 2011, kap. 21.3; J. Ramberg & J. Herre, Allmän köprätt, 2014, s. 204; J. Ramberg & C. Ramberg, Allmän avtalsrätt, 2014, kap. 15.5.

¹⁵ Frågan om dröjsmålsräntans natur (en egen påföljd eller en form av skadestånd) är omdiskuterad, se J. Ramberg & J. Herre, Internationella köplagen (CISG), 2004, s. 358 f., med referenser till svensk och internationell litteratur.

¹⁶ T.ex. Jan Hellners båda böcker (häften) om speciell avtalsrätt, där första häftet handlar om kontraktstyper och andra häftet om allmänna ämnen. Båda häftena

ingen vedertagen systematik i detta avseende. Varje författare förefaller använda sin egen systematik.¹⁷

Jag tror att det är farligt att göra för stor åtskillnad mellan allmän avtalsrätt och speciell avtalsrätt eftersom man då riskerar att inte se det nära sambandet mellan förpliktelsernas innehåll (fastställande av avtalsinnehållet med stöd av allmänna principer om avtalstolkning) och dispositiva lagbestämmelser om förpliktelser i vissa avtalstyper. Bakgrundsrätten (dispositiv rätt) är *ett* moment bland *flera andra* som är relevant för att fastställa avtalets innehåll. Ett vanligt misstag när ett avtal saknar uttrycklig text beträffande ett visst villkor är att tillämparen dyker direkt in i bakgrundsrätten (t.ex. 17 § köplagen) utan att göra en helhetsanalys av vad som följer av parternas avtal.¹⁸ Runesson gör just detta misstag i samband med sin analys om felansvaret. Där dyker han direkt in i köplagens regel om befintligt skick (se angående detta avsnitt 8 nedan).

På samma sätt måste man noga hålla isär om den rättsliga argumentationen rör avtalets innehåll och brott mot en förpliktelse eller om det är fråga om en jämkning av avtalet med stöd av 36 § avtalslagen. Runessons behandling av "mest gynnad-klausuler" (s. 46 f.) är ett exempel på otydlighet i detta avseende. Runesson utgår från att licensgivaren inte behöver likabehandla sina licenstagare om inte annat följer av "avtalet". Det är dock oklart om Runesson med "avtalet" avser den uttryckliga texten i det skriftliga kontraktet eller om han med "avtalet" avser det innehåll som avtalet får efter att dess innehåll fastställts genom en allsidig analys av även andra förhållanden än kontraktstexten. Tämigen snabbt (s. 47) kommer Runesson in på frågan om det är möjligt för licenstagaren att jämka avtalet med stöd av 36 § avtalslagen när licenstagaren blivit negativt särbehandlad. Jag delar Runessons uppfattning att det är svårt för licenstagaren att i praktiken vinna framgång med stöd av 36 § avtalslagen. Det hade emellertid varit klargörande om Runesson tydligare hänvisat till att det kanske går att tolka in ett underförstått avtalsvillkor om att licensgivaren inte ska missgynna licenstagaren genom att ge andra licenstagare förmånligare villkor. Här kan man göra paralleller till vad som gäller om återförsäljaravtal.¹⁹

avser "speciell avtalsrätt" och "kontraktsrätt". Hellner har för sina häften lagt till grund att det som är gemensamt för alla eller de flesta avtalstyper tillhör den allmänna avtalsrätten och det som påverkas av avtalstypen utgör kontraktsrätt i trängre mening, se Speciell avtalsrätt II Kontraktsrätt 1 häftet Särskilda avtal, 2010, s. 22.

¹⁷ Samma problem föreligger beträffande begreppet "obligationsrätt", se T. Sigeman, Behövs begreppet obligationsrätt? i Festskrift till Boel Flodgren, 2011. S. Arnerstål, Varumärket som kontraktsföremål, 2014, s. 54, analyserar "avtalstyp" och "kontraktstyp" och förefaller använda begreppen som synonymer.

¹⁸ J. Ramberg & C. Ramberg, Allmän avtalsrätt, 2014, kap. 9.3.

¹⁹ C. Ramberg, Lojalitet i engelsk och svensk avtalsrätt, Tidsskrift for Rettsvitenskap 4–5/2013 s. 521.

Jag vet inte, men det är möjligt att föreställningen om en separation mellan avtalsrätt och kontraktsrätt medför ökad risk för att resonemangen blir bluddriga.

7 Avtalsrättsliga resonemang; svek, oklarhets-, minimi- och dolusregeln

Runesson anser att oklarhetsregeln kan tillämpas när utfallet av tolkningen inte blir entydigt och båda parter står på lika rimliga (s. 68). Jag är kritisk till att Runesson inte tydligare klargör att oklarhetsregeln är kontroversiell och föga relevant.²⁰ Läsaren får det felaktiga intrycket att oklarhetsregeln har stor praktisk betydelse. I det efterföljande stycket redogör Runesson för minimiregeln och uttrycker sig kritiskt till den utan att förklara det nära sambandet mellan minimiregeln, bakgrundsrätten (dispositiv rätt) och oklarhetsregeln.²¹

I kap. 6.2.2.3 hävdar Runesson att licensgivarens ansvar kan skärpas beträffande licenstagarens utnyttjandemöjligheter av patentet om licensgivaren varit i kvalificerad ond tro, dvs. handlat i strid mot tro och heder eller svikligt. Han bygger sin analys på att licensgivaren inte är skyddsvärd i ett sådant fall. Men vad menar Runesson med att licensgivarens "ansvar kan skärpas"? Jag anser att Runesson borde ha tydliggjort att licenstagaren kan göra gällande anspråk på två olika grunder. Licenstagaren bör enligt min mening i första hand åberopa *avtalsbrott* mot ett underförstått villkor och i andra hand *jämknings* med stöd av 36 § avtalslagen. Runessons hänvisning till tro och heder samt svek ger associationer till 30 och 33 §§ avtalslagen om ogiltighet. Men licenstagaren vill sällan få avtalet ogiltigförklarat. Dessutom är rekvisiten i 30 och 33 §§ avtalslagen hopplöst stränga. Det hade varit hjälpsamt om Runesson klargjort hur licensgivarens kvalificerade onda tro är relevant.

8 Felansvaret

Runesson redogör i kap. 6.1 för de huvudsakliga alternativen avseende licensgivarens ansvar för patentets egenskaper; köplagens felregler med strängt ansvar eller 9 § skuldebrevslagen med begränsat ansvar. Runesson kommer fram till att köplagens regler är tillämpliga.²² Men Runesson anser inte att köplagens felregler ska tillämpas rakt av. Han hävdar att köplagens regel i 19 § om felansvar för varor som säljs i befintligt skick passar bäst för licensavtal. Det grundar han på att pa-

²⁰ NJA 1999 s. 35, NJA 2006 s. 53, NJA 2001 s. 750, NJA 2010 s. 416, NJA 2012 s. 597; Adlercreutz & Gorton, *Avtalsrätt II*, 2010, kap. 10.2; B. Bengtsson, *Försäkringsavtalsrätt*, 2010, s. 66; U. Bernitz, *Standardavtalsrätt*, 2013 kap. 4.3; B. Leherberg, *Avtalstolkning*, 2006, kap. 8.2; J. Ramberg & C. Ramberg, *Allmän avtalsrätt*, 2014, kap. 9.9.

²¹ Se t.ex. A. Adlercreutz & L. Gorton, *Avtalsrätt II*, 2010, kap. 10.2; M. Mellqvist & I. Persson, *Fordran och skuld*, 2011, s. 34; J. Ramberg & C. Ramberg, *Allmän avtalsrätt*, 2014, kap. 9.3 och 9.9.

²² Se för en ingående analys av felansvaret beträffande varumärken, S. Arnerstål, *Varumärket som kontraktsföremål*, 2014, kap. 2.

tent i regel överläts med ett underförstått villkor om befintligt skick (s. 97).

Enligt min uppfattning är 19 § köplagen inte en lämplig utgångspunkt. Jag anser att felbedömningen ska ske med utgångspunkt i den allmänna bestämmelsen om felansvar i 17 § köplagen.²³ Av 17 § köplagen följer att varan ska överensstämja med "avtalet". Därefter följer i 17 § en uppräkningslista av vad avtalet underförstått kan tänkas innebära med avseende på förpackning, funktion mm. Det viktigaste ordet i 17 § är "avtalet".²⁴ I detta lilla ord ligger en hänvisning till den allmänna avtalsrättens regler om fastställande av avtals innehåll (avtals-tolkning i vid bemärkelse) och alla de rättsfall där Högsta domstolen har utvecklat vilka faktorer som är relevanta för att fastställa avtals innehåll.²⁵ Ibland kan det vara så att licensgivaren underförstått har begränsat sitt ansvar för patentets utnyttjandemöjligheter och för konkurrenssituationen. För att avgöra om det föreligger en underförstådd ansvarsbegränsning ska man göra en allsidig bedömning och beakta många olika faktorer. De relevanta faktorerna kan vara avtalets ordalydelse, bakgrundsrätten, avtalets ändamål och syfte, vad parterna sagt och gjort före respektive efter avtalets ingående, illojalitets- och skälighetsaspekter.²⁶ Jag anser att Runesson går för fort fram när han bygger sin analys på att licensgivare "i regel" överlåter patent i befintligt skick.

Runessons referens (s. 106) till det norska rättsfallet Rt 1959 s. 801 visar tydligt vikten av att ta hänsyn till underförstådda avtalsvillkor — dvs. till "avtalet" enligt 17 § köplagen — och att alltså inte göra en analys med utgångspunkt i 19 § köplagen. Rättsfallet rörde frågan om licenstagaren kunde ställa krav på att ett patent rörande produktion av lättbetong medförde viss hållfasthet. De uppgifter som licenstagaren fått i samband med avtalsförhandlingarna (avtalspreliminärerna) var avgörande.

²³ Bestämmelsen är väl ägnad att tillämpas analogt även på hyra (Ds 2010:24 Hyra av lös sak, s. 30). Därför är det lämpligt att göra analogier för licensavtalens del (oavsett om det i praktiken är fråga om en överlåtelse eller en upplåtelse av paten-tet).

²⁴ J Ramberg & J Herre, Köplagen, 2013, kap. 5.1.

²⁵ NJA 1919 s. 359, NJA 1921 s. 511, NJA 1931 s. 483, NJA 1937 s. 312, NJA 1941 s. 150, NJA 1941 s. 393, NJA 1942 s. 346, NJA 1948 s. 620, NJA 1950 s. 86, NJA 1951 s. 765, NJA 1954 s. 573, NJA 1957 s. 69, NJA 1959 s. 590, NJA 1961 s. 738, NJA 1963 s. 683, NJA 1969 s. 409, NJA 1974 s. 573, NJA 1974 s. 660, NJA 1978 s. 223, NJA 1978 s. 628, NJA 1980 s. 46, NJA 1980 s. 398, NJA 1981 s. 323, NJA 1981 s. 1072, NJA 1983 s. 3, NJA 1983 s. 865, NJA 1984 s. 280, NJA 1984 s. 482, NJA 1986 s. 503, NJA 1986 s. 596, NJA 1989 s. 269, NJA 1992 s. 439, NJA 1987 s. 266, NJA 1987 s. 553, NJA 1988 s. 408, NJA 1998 s. 448, NJA 1989 s. 269, NJA 1989 s. 286, NJA 1989 s. 773, NJA 1990 s. 24, NJA 1992 s. 403, NJA 1992 s. 414, NJA 1992 s. 439, NJA 1993 s. 436, NJA 1994 s. 236, NJA 1995 s. 586, NJA 1996 s. 400, NJA 1996 s. 727, NJA 1997 s. 86, NJA 1997 s. 382, NJA 1998 s. 3, NJA 1998 s. 364, NJA 1999 s. 35, NJA 2001 s. 750, NJA 2005 s. 142, NJA 2006 s. 53, NJA 2007 s. 35, NJA 2009 s. 672, NJA 2007 s. 962, NJA 2009 s. 672, NJA 2010 s. 416, NJA 2010 s. 559, NJA 2011 s. 600, NJA 2012 s. 3, NJA 2012 s. 597, NJA 2012 s. 725, NJA 2012 s. 1095, NJA 2013 s. 253, NJA 2013 s. 271.

²⁶ J. Ramberg & C. Ramberg, Allmän avtalsrätt, 2014, kap. 9.

9 Reklamation

Runesson analyserar ingående reklamation på grund av avtalsbrott (kap. 10.1.2). Han är inte den första som tar sig an reklamationsproblemet.²⁷ Rättsläget är osäkert, vilket Runesson påpekar i förbifarten ("Sannolikt motsvarar ovanstående gällande rätt"). Jag anser att Runesson tydligare skulle ha påpekat för läsaren att det är oklart vad som gäller om reklamationsskyldighetens innehåll. När det är sagt, vill jag klargöra att jag håller med Runesson om flera delfrågor rörande reklamation:

- Jag anser (de lege lata) att en part genom underförstått godkännande av ett avtalsbrott kan förlora rätten att göra det gällande.
- Jag anser (de lege lata) att det finns en reklamationsskyldighet för avtalsbrott (med undantag för pågående avtalsbrott, typiskt sett dröjsmål).
- Jag anser (de lege lata) att rätten till fullgörelse (naturaprestation) kan falla bort om kravet på fullgörelse dröjer orimligt länge.

Det är oklart vad Runesson anser om starttidpunkten för reklamationsfristen. Börjar den när licenstagaren har fått kännedom om avtalsbrottet? Eller när licenstagaren fått rimlig anledning anta att det föreligger ett avtalsbrott? Eller först när licenstagaren fått insikt om att hen kommer att lida skada till följd av avtalsbrottet? Runesson förefaller anse att licenstagaren inte har någon undersökningsplikt och jag tror att han motiverar det med att undersökningsplikten i 31 § köplagen uppkommer vid "avlämnandet", vilket inte passar in på licensavtal. Vi får alltså veta att reklamationsfristen *inte* börjar löpa redan i samband med vad licenstagaren borde ha insett vid en undersökning. Men när börjar reklamationsfristen löpa?

10 Direktkrav på utomkontraktuell grund mot underlicenstagare

På s. 210 redogör Runesson för licensgivarens krav med anledning av en underlicenstagares avtalsbrott. Runessons ståndpunkt är att licensgivare "torde" kunna "antas" ha rätt att välja mellan att rikta kontraktsrättsligt anspråk mot licenstagaren eller utomkontraktsrättsligt anspråk mot underlicenstagaren.²⁸ Runesson anser alltså att licensavtalet

²⁷ NJA 1953 s. 602, NJA 1989 s. 224, NJA 1961 s. 26, NJA 1992 s. 728; NJA 1993 s. 570, NJA 2002 s. 630, 2005 s. 142, NJA 2006 s. 120, 2007 s. 909, 2008 s. 243, NJA 2012 s. 804, NJA 2012 s. 1021; S. Arnerstål, Varumärket som kontraktsföremål, 2014, kap. 2.10.1; J. Herre, Något om reklamationsplikt vid köp av varor och tjänster, i festskrift till G. Lennander, 2010, s. 119 f.; J. Herre, Svensk förmögenhetsrätt, SvJT 2005 s. 459 kap. 4.7.1.7; C. Hultmark, Reklamation vid kontraktsbrott, 1996; J. Kleineman, Reklamationsplikt vid rådgivaransvar, i festskrift till T. Håstad, 2010, s. 333; F. Korling, Reklamation av investeringsrådgivning och diskretionär förvaltning, SvJT 2012 s. 649; S. Lindskog, Preskription, 2012, § 16, kap. 3.3; C. Ramberg, Reklamation mot advokater och revisorer, SvJT 2010 s. 142 ff.; J. Ramberg & C. Ramberg, Allmän avtalsrätt, 2014, s. 223; P. Samuelsson, Entreprenadavtal, 2011, s. 307.

²⁸ Det är möjligt att Runesson baserar sin ståndpunkt på ett fordringsrättsligt resonemang i kap. 9.5.3.7 där han skriver att utgångspunkten "måste" vara att pa-

inte omfattas av den regel som Högsta domstolen utformade i NJA 2007 s. 758, att en beställare inte har rätt att rikta utomkontraktuellt anspråk mot en underentreprenör och att beställaren alltså är hänvisad till att rikta anspråk på kontraktuell grund mot sin avtalspart entreprenören. Det är omdiskuterat hur stor räckvidd avgörandet har.²⁹ Det skulle ha varit intressant om Runesson hade analyserat domens betydelse för licensavtalens del.

På s. 227 redogör Runesson för underlicenstagarens rättigheter i förhållande till licensgivaren. Kanske hade det varit lämpligt att i ett samlat kapitel redogöra för alla de anspråk som kan tänkas förekomma mellan licensgivaren och underlicenstagaren.

11 Överlåtelse och underlicensiering

I kap. 11.1.2 har Runesson formulerat en regel: "Licenstagaren får överlåta sin rätt enligt licenslöftet om det följer av avtalet." Det är säkerligen korrekt mot bakgrund av principen om avtalsfrihet. Men vad gäller om parterna inte uttryckligen reglerat frågan om överlåtelse?³⁰ Av texten direkt efter Runessons regel förefaller det som om han åsyftat att den ska läsas *e contrario* och ha följande innehåll: "Licenstagaren får inte överlåta sin rätt enligt licenslöftet (om inte annat följer av avtalet)."

Jag vill framhålla att avtalet om rätt att vidareöverlåta licensrätten kan vara underförstått och alltså inte behöver framgå explicit av avtalstexten. Runesson håller antagligen med mig om detta, eftersom han betonar en rad förhållanden som är relevanta för att fastställa avtals innehåll, t.ex. ändamålet och syftet, parternas beteende efter licensavtalets ingående och bakgrundsrätten (43 § patentlagen).

12 Preskription

Runesson anger tydligt att rättsläget är osäkert med avseende på preskription (s. 231). Det finns en allmän tioårig preskriptionstid i preskriptionslagen och det finns en särskild femårig preskriptionstid i 58 § tredje stycket patentlagen. Runesson anser de lege ferenda att den kortare preskriptionstiden i patentlagen gäller oavsett om licensgivaren grundar sitt anspråk på patentlagen (utomkontraktuellt) eller på licensavtalet (inomkontraktuellt). Runesson anför ingen annan förklaring än att ooberättigade utnyttjanden bör behandlas på samma sätt. Jag delar inte hans uppfattning. Jag anser — i likhet med Stefan

tenthavaren är legitimerad mottagare av utomkontraktuell vederlagsersättning, utan att förklara varför det "måste" vara på det viset.

²⁹ B. Bengtsson, Svensk rättspraxis: Skadestånd utom kontraktsförhållanden 2007 – 2009, SvJT 2010 s. 753, på s. 754; J. Munukka, Ansvarsbegränsningar och anspråk mot parts kontraktsmedhjälpare, Årsbok Center for Commercial Law, Red. C. Carlsson m.fl., 2014, s. 165; J. Kleineman, Utomkontraktuellt ansvar med kontraktsrättsliga begränsningar i Festskrift till Claes Sandgren, 2012; C. Ramberg, Direktkrav, Lexnova maj 2009; J. Ramberg & C. Ramberg, Allmän avtalsrätt, 2014, kap. 15.7. Frågan är föremål för prövning i Högsta domstolen igen och ett avgörande väntas under 2014 eller 2015.

³⁰ En liknande oklarhet framträder vid regeln om underlicensiering (s. 225).

Lindskog — att utgångspunkten är att en borgenär inte ska "betas sin materiella rätt annat än när tungt vägande skäl talar för detta".³¹ Tveksamma fall ska med det synsättet avgöras till förmån för den part som hävdar att preskription inte har skett. Här har vi ett tveksamt fall och den licensgivare som baserar sitt krav på licensavtalet bör kanske därför få förmånen av tioårig allmän preskription. Härtill kommer att en licenstagare typiskt sett borde ha större beredskap för att en licensgivare kan komma att framställa anspråk än vad en person som inte står i avtalsförhållande till en patentinnehavare har. Rättsläget är — som sagt — osäkert och det hade varit hjälpsamt om Runesson utvecklat sitt resonemang och tydligare redogjort för argument pro et contra rörande kort preskriptionstid.

Runesson skriver helt kort att avtal om längre preskriptionstid är ogiltiga (s. 231). Det är oklart vilken preskriptionstid han syftar på; men jag uppfattar att han hävdar att avtal om längre preskriptionstid än den tioåriga preskriptionstiden i preskriptionslagen är ogiltiga. Jag vill kort påpeka att parter eventuellt kan avtala om längre preskriptionsfrist än tio år. Jag har inte analyserat denna fråga men hört diskuteras att 12 § preskriptionslagen endast lägger hinder i vägen för avtal om att anspråk *aldrig* ska preskriberas men tillåter avtal om viss preskriptionstid, t.ex. 25 år.³²

Jag delar Runessons uppfattning att regeln i 18:9 handelsbalken om preklusion inom "natt och år" inte är tillämplig på licensavtal. Runessons stöd är att stadgandet "kan inte anses" tillämpligt samt att licenstagaren inte är uppdragstagare (s. 232). Det finns en bättre rättskälla, nämligen NJA 2000 s. 137 där Högsta domstolen begränsar lagrummets tillämpning till avtalsbrott som sammanhänger med redovisningsskyldighet av penningmedel.

³¹ S. Lindskog, Preskription, 2011, s. 6. Lindskog analyserar inte fallet med licensintrång på grund av avtalsbrott (se Preskription, 2011, kap. 6.1).

³² Frågan uppmärksammades i samband med en lagändring rörande treårig preskription för konsumentfordringar. NJA II 1982 s. 41 ff.: Motiven: "I fråga om andra fordringar föreskrivs ingen begränsning av rätten att träffa avtal om längre preskriptionstid än tio år. Ett avtal som föreskriver en mycket lång preskriptionstid kan emellertid framstå som oskäligt (jfr st. 1). Det kan då jämkas eller lämnas utan avseende med stöd av generalklausulen i 36 § avtalslagen." Lagrådet påpekade: "Beträffande andra fordringar än konsumentfordringar avses enligt remissprotokollet, att ingen begränsning skall gälla i fråga om rätten att träffa avtal om längre preskriptionstid än tio år. Detta avviker från vad som nu anses gälla (jfr tex Rodhe, Obligationsrätt s. 668). Några nackdelar torde inte ha följt av den nuvarande ordningen. Avtalsfrihet på nu ifrågavarande område kan tänkas leda till missbruk, särskilt i avtalsförhållanden där ena kontrahenten är i starkare förhandlingsställning än den andra utan att därför förhållandena är sådana som avses i 36 § avtalslagen. Enligt lagrådets mening strider dessutom den föreslagna avtalsfriheten mot grundtanken bakom preskriptionsinstitutet." DepChefen svarade Lagrådet: "Lagrådet har föreslagit att det skall införas en bestämmelse om ogiltighet av avtal om längre preskriptionstid också beträffande fordringar som är underkastade tioårspreskription. Ett sådant förbud kan emellertid enligt min mening medföra olägenheter. I långvariga affärsförbindelser finns det ibland ett berättigat intresse av att kunna träffa avtal om längre preskriptionstid än tio år ...".

13 Viktig grund

Runesson har ett särskilt kapitel med rubriken "Viktig grund" som handlar om möjligheten för en avtalspart att avsluta avtalsförhållandet i förtid (kap. 13.3.1). Runesson anser att det finns ett självständigt rättsligt institut om "viktig grund". Han vill emellertid inte fördjupa sig i den frågan utan hänvisar till vissa andra analyser. Jag ställer mig frågorna: Vad är egentligen "viktig grund", vilket stöd finns för att institutet existerar som en allmän princip?

Det finns uttryckliga lagstadganden om "viktig grund" i 2:25 lagen om handelsbolag och enkla bolag, 35 § kommissionslagen samt 26 § handelsagentlagen. Jag anser inte att dessa stadganden ger tillräckligt stöd för att det skulle finnas ett självständigt allmänt avtalsrättsligt institut om "viktig grund". Enligt min mening är det möjligt att det tidigare har funnits ett särskilt rättsligt institut om "viktig grund" men i så fall har det institutet numera ersatts av 36 § avtalslagen som stadgar att ett avtal kan jämkas eller lämnas utan avseende bl.a. på grund av senare inträffade förhållanden.³³

Jag menar att Runessons analyser med stöd av "viktig grund" bättre lämpar sig att göra inom ramen för fastställande av avtalets innehåll och/eller med en bedömning enligt 36 § avtalslagen om oskälighet på grund av senare inträffade förhållanden. Den part som baserar sin argumentation på "viktig grund" riskerar att förbise möjligheten att argumentera för att det föreligger ett underförstått avtalsvillkor om rätt att säga upp avtalet i förtid vid vissa förhållanden och att förbise möjligheten att argumentera för att avtalet ska jämkas eller lämnas utan avseende. En argumentation baserad på institutet "viktig grund" bör parten åberopa först i tredje hand.

Problem med oförutsedda händelser kan analyseras inom ramen för fastställande av avtalets innehåll genom intolkning av underförstådda avtalsvillkor (implied terms). Runesson ger som exempel (s. 236) att rätt till frånträdande med stöd av "viktig grund" kan "uppkomma vid partsväxlingar när en partsväxling medför risker som part inte kan antas ha accepterat när avtalet ingicks". Runessons uttrycksätt visar att det är möjligt och lämpligare att inom ramen för fastställande av avtalets innehåll komma fram till att det förelåg ett underförstått avtalsvillkor om att partsväxling skulle medföra rätt att frånträda avtalet i förtid.

Runesson behandlar 36 § avtalslagen i ett kapitel strax efter kapitlet om "viktig grund" (s. 237). Han påpekar att det finns beröringspunkter med "frånträdanderätten" och avser antagligen att 36 § avtalslagen och "viktig grund" har ett nära samband. På s. 238 framhåller Runesson att jämningsmöjligheten har särskild betydelse för avtal som

³³ Han hänvisar inte till mina kritiska synpunkter (C. Ramberg, Aktieägaravtal i praktiken, 2011, s. 155). S. Arnerstål behandlar inte institutet viktig grund när han analyserar förutsättningarna för varumärkesavtals upphörande, Varumärket som kontraktsföremål, 2014, kap. 4.

sluts på bestämd tid. I det sammanhanget hade det varit önskvärt med en beskrivning av hur 36 § förhåller sig till "viktig grund".

Runesson skriver (s. 237) att en part kan utöva rätten till frånträdande med stöd av "viktig grund" så snart relevanta omständigheter föreligger, under det att en part som önskar att avtalet ska lämnas utan avseende med stöd av 36 § avtalslagen måste avvakta lagakraftvunnet avgörande. Jag har svårt att följa hans resonemang. Enligt mitt sätt att se saken tar en part alltid risken att en domstol senare inte delar partens bedömning att parten har rätt att undkomma avtalsbundenhet — det gäller oavsett om parten grundar sin rätt på "viktig grund", 36 § avtalslagen eller någon annan grund.

14 Analyser av allmänt intresse som Runesson borde skriva artiklar om

I kap. 8, kap. 9.5.5 och på s. 173 ff. redogör Runesson för beräkning av skadestånd på grund av avtalsbrott. Redogörelserna är konkreta och ger praktikern god vägledning. Runessons beskrivning av diskontering (nuvärdesberäkning) av skadestånd — dvs. dagsvärdet av en krona som en skadelidande går miste om att få om flera år — är mycket klagörande (kap. 9.5.5.5). Det saknas en ingående beskrivning i svensk juridisk litteratur om diskontering och Runessons analys är relevant för all avtalsrätt.³⁴ Det vore bra om Runesson skrev en artikel som handlar allmänt om diskontering av skadestånd eftersom det han skrivit i den här boken kan vara svårt att hitta för den som inte har ett licensavtalsrättsligt problem.

I kapitel 16.3 skriver Runesson om skiljeavtal. Det är av allmänt intresse och alltså inte endast relevant för licensavtalens del. I syfte att minska risken för att de som intresserar sig för skiljedomsrätt inte uppmärksammar att Runesson behandlat saken, föreslår jag att han publicerar kapitlet som en särskild artikel i någon juridisk tidskrift.

15 Obsolet rättsfall?

EU-domstolen har nyligen avgjort frågan om en licenstagare till ett varumärke har rätt att utnyttja varumärket när varumärkesinnehavaren återkallat rättigheten innan avtalstiden gått till ända.³⁵ EU-domstolen ansåg att varumärkesinnehavaren alltid har rätt att återkalla en varumärkeslicens under innevarande avtalsperiod men påpekade (obiter dictum) att en varumärkesinnehavare som otillbörligen återkallar en licens kan bli skadeståndsansvarig. Licenstagaren fick med andra ord inte rätt till påföljden fullgörelse när varumärkesinnehavaren hade begått avtalsbrott genom att avbryta avtalet i förtid. Runesson anser att EU- domen inte har bred räckvidd och att den inte gäller för patentlicensavtal eftersom den grundar sig på varumärkesdirektivet.

³⁴ Se www.avtalslagen2010.se kommentaren till § 11.5.2(2).

³⁵ EU-domstolens dom den 19 september 2013 i mål C-661/11 [2013] ECR 0000 (Martin YPaz Diffusion).

Runesson analyserar (kapitel 13.3.1) EU-avgörandet mot bakgrund av NJA 1992 s. 439 (Sko-City). Det svenska fallet handlade om ett varumärkesavtal där parterna inte uttryckligen hade kommit överens om avtalstiden. Högsta domstolen ansåg att avtalstiden löpte så länge som varumärkesanvändningen ”skulle kunna föranleda tvist”. Runesson anser att EU-domen medfört att NJA 1992 s. 439 är obsolet. Jag håller inte med. I NJA 1992 s. 439 kom Högsta domstolen fram till att Åhléns (varumärkesinnehavaren) inte hade rätt att säga upp avtalet, vilket innebar att Åhléns gjort sig skyldigt till avtalsbrott. Sko-Citys (licenstagarens) talan rörde rätt till *skadestånd* på grund av brott mot varumärkesavtalet och alltså inte Sko-Citys rätt till *fullgörelse*. HD-domen ligger därför i linje med EU-domstolens uttalande obiter dictum att varumärkesinnehavarens förtida avbrytande av avtalet kan medföra skadeståndsskyldighet.³⁶

NJA 1992 s. 439 har bred räckvidd och jag anser att det fortsatt har stor betydelse för varumärkesavtal och alla andra avtalstyper där parterna inte har preciserat avtalstiden. Det viktiga med NJA 1992 s. 439 är att Högsta domstolen markerar att även om det i bakgrunds-rätten (dispositiv rätt) finns en regel av innebörd att avtal utan bestämd avtalstid gäller tills vidare och kan sägas upp när som helst med skäligt varsel, så kan man vid fastställande av det individuella avtalets innehåll komma fram till att det varit underförstått mellan parterna att något annat än bakgrunds-rätten ska gälla, dvs. att parternas avtal innebär att det inte kan sägas upp när som helst.

NJA 1992 s. 439 (Sko-City) ger inte stöd för att tidsbestämda varumärkesavtal utgör evighetsavtal. Högsta domstolens domskäl är olyckligtvis kortfattade och klargör inte hur man ska gå tillväga för att fastställa avtalstidens längd när avtalstiden inte är bestämd. Enligt min uppfattning ska det ske med tillämpning av de avtalstolkningsmetoder som Högsta domstolen utformat under det senaste kvartssekle (efter Sko-Cityfallet).³⁷

16 Avslutning

Jag vill avslutningsvis återigen framhålla att Runessons bok är så bra att den inspirerar till många diskussioner. De viktigaste frågorna jag har inspirerats att fundera över är:

- Ska felbedömningen utgå från att patent licensieras i befintligt skick?

³⁶ Se för en ingående analys av rättsfallet, S. Arnerstål, Varumärket som kontraktsföremål, 2014, kap. 4.1.

³⁷ NJA 1992 s. 403, NJA 1992 s. 414, NJA 1993 s. 436, NJA 1994 s. 236, NJA 1995 s. 586, NJA 1996 s. 400, NJA 1996 s. 727, NJA 1997 s. 86, NJA 1997 s. 382, NJA 1998 s. 3, NJA 1998 s. 364, NJA 1999 s. 35, NJA 2001 s. 750, NJA 2005 s.142, NJA 2006 s. 53, NJA 2007 s. 35, NJA 2009 s. 672, NJA 2007 s 962, NJA 2009 s. 672, NJA 2010 s. 416, NJA 2010 s. 559, NJA 2011 s. 600, NJA 2012 s. 3, NJA 2012 s. 597, NJA 2012 s. 725, NJA 2012 s. 1095, NJA 2013 s. 253, NJA 2013 s. 271.

- Hur viktigt är ordet "avtalet" i 17 § första meningen köplagen? Syftar "avtalet" på att man ska göra en fullständig analys av avtalets innehåll med stöd av de principer som Högsta domstolen utvecklat?
- Finns det ett självständigt rättsligt institut om "viktig grund" i svensk rätt (vid sidan av fastställande av avtals innehåll samt 36 § avtalslagen)?
- Har licensgivare rätt att rikta anspråk mot underlicenstagare på utomkontraktuell grund?
- Gäller 58 § patentlagen om femårspreskription också för anspråk på kontraktuell grund? Eller gäller allmän tioårig preskription för kontraktuella anspråk?
- Vad gäller om reklamation vid avtalsbrott mot licensavtal?
- Är rättsfallet NJA 1992 s. 439 (Sko-City) obsolet? Om inte; hur stor räckvidd har avgörandet?
- Utgör licensavtal enkla bolag?
- Är det bra med *restatements* (för licensavtal, andra avtalstyper och allmän avtalsrätt)?
- Är jag överkänslig mot orden "torde", "bör" och "kan anses"?
- Är det lämpligt att göra åtskillnad mellan avtalsrätt och kontraktsrätt?
- Är "borgenärsbördor" ett lämpligt begrepp?

Jag hoppas att Runesson och andra kolleger vill fortsätta diskussionen om dessa frågor.